

S V A T Ý V Á C L A V . — Z P O V Í D E K M E D I T A Č N Í C H . N A P S A L J . A R B E S . (Dokončení.)

Podobně stačí změnit fysiognomii maršála Radeckého na pomníku na Malostranském náměstí na příklad ve fysiognomii arcivévody Albrechta, který se, jak známo, taktéž účastnil polního tažení v Itálii, a pomník arcivévodův jest hotov . . .

Krátce na většině pomníků stačí více méně nepatrná nebo, chceš-li, třeba podstatná transfigurace některých částí a ze starého pomníku je pomník z brusu nový, vlastně pomník, jež můžeš s obvyklými obřadnostmi odhaliti osobnosti zcela jiné, než jaké byl věnován pomník původní. A vidí-li, hochu, člověk, takové věci neustále, věř, že mu není někdy do smíchu«

»A kdo tím vinen?« ozval jsem se, abych vůbec něco připomenul a přiměl tak přítele k dalšímu projevu v záležitosti tak delikátní.

»To sám bůh ví!« odušil bagatelně a vykročil.

Následoval jsem jeho příkladu a tak přešli jsme v hovor několikrát přes nábreží.

Reprodukuju z hovoru toho hlavně mudrování přítelovo.

»Myslím«, ujal se po chvíli slova, že vlastní příčina leží mimo nás umělce — v tak zvaných poměrech a všech těch nesčetných okolnostech, v kterýchž právě žijeme.

Prvním, z pravidla nejneúprosnějším diktatem je diktat objednavatelův. Co kdo a jak objedná, musí býti právě tak, jak zní objednání, také provedeno. Remonstruj, jak ti libo — namítej, odpírej, rad, vykládej, pros — nic naplat. V něčem snad ti povolí, v podstatě však se přece jen přišpendlí mnohdy k dílu v jádru svém nejtradicionelnějšímu . . .

Potom přijdou, jak víš, z pravidla ty naše počestné umělecké komise s obvyklými volenými komisaři, kteří byli na mnoze právě jen vykonanou volbou nabyli zároveň náležité kvalifikace k úřadu soudcovskému — krátce celá ta známá procedura kritizování a poručníkování, o které se člověku zdá, jako by se procházel v peci ohnivé . . .

Slovem my hlínaři jsme u porovnání s vámi per jezdcí a jinými umělci bez odporu nejubožejšími, právě jen proto, že dílo naše nelze srealisovati tak lacino, jako díla jiných odrud uměleckých. Jsmeť otroky nejrůznějších elementů, jimž nelze se ubrániti, ano proti kterýmž není snad možný ani pouhý pokus odboje. A přece jest už svrchovaný čas, aby se něco stalo. Mladá a nejmladší generace naše musí se emancipovati z okovů vyrudlé tradice. Netajím si, že to nebude snadné, ano jsem přesvědčen, že mnohý v boji tom podlehne. Ale boj ten jest nevyhnutelný a proto« — —

»Než dovol«, přerušil jsem přítele. »Ty's přec časem svým sám tento boj inauguroval« . . .

»Pravda, pokusil jsem se o to,« odušil přítel, a na mnoze i s jistým zdarem. Ale což vše na plat, když jsou okolnosti a tak zvané poměry neúprosné, když právě u nás není pro reformy v jakémkoli smyslu skoro žádné vnímavosti. Pamatuješ-li se ještě na první leta činnosti mé, dojista mi přiznáš, že byl úmysl můj nejlepší, že jsem se pokoušel o díla myšlenkově obsažná a že jsem aspoň někdy přede vším přihlížel k myšlenkám naprosto novým, jaké nebyly přede mnou ještě nikdy nikým skulpturně znázorněny. Než právě sám na sobě mohu demonstrovati, jak krutý, přímo nadlidský to boj snažiti se získati uznání a přízeň třeba jen elity intelligence, neřku-li nejširších kruhů pro díla netradicionelní. Necht jsem napínal síly své sebe více, ze všech stran čísel proti

mně odporný chlad, ba začasť i jizlivá ledovost. Teprve když vrátil jsem se k tradici — k staré allegorii, usmálo se na mne — uznání. Ovšem nejdříve v cizině a teprve po té rozechřivalo se znenáhla i srdce vlastních rodáků, kteří byli druhdy tak upjati, tak chladní a ledoví . . . Než před patnácti a dvaceti lety byly pokusy o vymknutí se z vyrudlé tradice nepoměrně snažší, nežli za našich dob. Nejmladší naše generace umělecké nezdají se míti ani potuchy o svízelných, jež jim upravují tak známé kulturní možnosti.

Rafinovanost moderního obchodu vyrábí talenty dle své potřeby; reklama tvoří módy a poněvadž existují na reklamu již takořka celé továrny, není nižádné pochybnosti, že každý, kdožkoli se dostane do spáru reklamy — — vždyť mi rozumíš, není-liž pravda? — kdežto každý, kdož by se odvážil vzdorovati reklamě a vzpírat se módě, může dát nad sebou zazpívat zcela nemoderní requiescat in pace!«

»A jsi snad také jako mnozí z tvých kolegů proti obvyklému vypisování konkursů ve svém oboru?« optal jsem se.

»Já?« ozval se přítel s důrazným udivením. »Proč bych já měl býti proti soutěži? Ke mně byli soudcové, ať znalci nebo laikové, vždycky aspoň milosrdní.«

»Dle toho tedy budeš konkurovat i o cenu na jízdeckou sochu sv. Václava?«

»Nebudu!« zněla rozhodná odpověď.

»Starší tvůj model sv. Václava však jest dílo takového druhu, že tě první cena bezpochyby nemine« . . .

Po těchto slovech přítel se zastavil a zadíval se mi upřímně do očí.

»Poslouchej, hochu!« pravil po chvíli. »Napsal's ty někdy nějaké dílo, jež by's sám před vldstním svým svědomím pokládal za nepřekonatelné a ve všem všudy za nezdokonalitelné?«

»Nenapsal . . .«

»A tak jsem také ani já nevytvořil doposud žádného díla, jež by mne v plné míře uspokojilo, což zdá se mi býti zárukou, že jsem doposud ještě schopen dalšího rozvoje.«

»Chceš tedy svůj model sv. Václava ještě pracovat, zdokonalit?« vpádl jsem.

»Naprostě ne!« odpověděl rozhodně. »Přiznám se, že učinil jsem v ohledu tom už vše, co po mém náhledu vůbec bylo možno. Prostudoval jsem všechny přístupné historické a legendární prameny a po nejdůkladnější předběžné přípravě provedl jsem jízdeckou sochu s nejsvědomitější akuratesou.

Práce má došla, jak víš, všeobecného uznání, a já sám jsem přesvědčen, že nelze na ni provésti nežli na nejvyšší drobné opravy technické. Veškerá chvála, které se práci mé dostalo, však mne ani dost málo nezmatla. Vímt lépe než kdo jiný, co mé práci chybí, ale co nelze změnit . . .«

»A mohl bych to zvědět i já?«

»Proč ne? Mezi námi přec není, a byť i bylo, nemusí býti žádného tajemství toho druhu. Propracoval jsem celek i podrobnosti s vzornou pietou. Model můj však v podstatě přece není nic jiného nežli prostý rejthar . . .«

»Jak to?« uklouzlo mi v překvapení.

»Zcela jednoduše. Sfoukneš-li, milý hochu, všechny historické a legendární emblémy, jimiž jsem po nebedlivějším studiu a s rozmyslem model svůj obmyslil, nemáš před sebou nic jiného než-li jezdce na koni. Obmyslíš-li ho jiným krojem, jinou zbrojí, jinými emblémy, vyloupne se ti ze sv. Václava jakýkoli jiný rejthar. A v tom právě jest pro mne závada hlavní, přímo nepřekonatelná.«

Přítel umkl a zadíval se mi opět zpytavě do očí.

Přiznám se, že jsem byl slovy jeho skoro zaražen. Prostý a přece tak přesvědčivý a zároveň podstatu věci pronikavě prohlubující výklad mne pro okamžik odzbrojil.

»Ale tutěž vadu nebo jak sám pravíš, závadu, možno přec vytknouti každé jízdecké soše vůbec,« namítnul jsem po krátké pomlčce.

»Ovšem«, odtušil přítel resignovaně. »Ale vším tím na závadě samé ničeho se nemění — závada zůstává závadou.«

Ideu nebo chceš-li legendu svátováclavskou možno ostatně i jinak ještě doplnit, po případě i jaksi prohloubit allegorickými a emblémovými přídávky na podstavci atd.

Vše to však základní myšlénku v podstatě nemění, nýbrž ji na nejvýše jen objasňuje nebo prohlubuje. Rejthar zůstává rejtharem a nejsnažší technickou eskamotáží může býti sv. Václav přeměněn na př. v sv. Jiří a vůbec v jakoukoli jinou sochu jízdeckou.«

»V tom případě tedy jest nezbytí«, ujal jsem se slova. »Nemůže-li býti jízdecká socha sv. Václava v podstatě jinou, než jak ty's ji pojal a provedl, nechápu, proč by's nemohl konkurovati?«

»Ah, dej mi pokoj se všemi konkursy!« odpověděl nevrle mávna odmítavě pravicí do vzduchu.

Po té vykročil a pokračovali jsme volným krokem v promenádě.

»Což pak se nepamatuješ, jaké osudy již můj model měl?« ujal se přítel po chvíli slova sdílným tonem. »Jsem unaven i rozmrzen. Víš přec, že bylo se mnou původně vyjednáváno, bych model svůj přepustil k provedení, a když pak vyjednávání skoro již ukončeno, napadlo rozhodujícím kruhům vypsati konkurs přece. Za takových okolností, jak sám uznáš.«

Nemohl jsem jinak, nežli přisvědčiti.

»Skytají-li konkursy vám výtvarníkům, vlastně výtvarnému umění u nás nějakých výhod«, připomenul jsem jen ještě, »nechci rozhodovati. Ale nám literátům, vlastně literatuře byly, jsou a bezpochyby i na dále budou — jak literární historie dokazuje — spíše na škodu nežli ku prospěchu. Není to přec nežli bez-

duchý starý cop z naivních dob, kdy se domníváno, že je možno vydupat umělecká díla i z ouhuru — — «

»Nu, tak! vpadl přítel lakonicky.

»Přes to, myslím, můžeš i tentokráte konkurovat jako kterýkoli jiný kolega,« dodal jsem jaksi zdráhavě »a nemusíš spustit s myslí, o čem jsi se byl právě sám zmínil . . .«

Usmál se trpce a skoro bolestně; po té pokrčiv ramenoma podal mi mlčky ruku. Rozloučili jsme se.

Přítel zabočil do nejbližší poboční ulice a já šel dále svou cestou — — — — —

Vše, co jsem byl právě aspoň v hlavních rysech naznačil, nebyla nežli nahodilá výměna myšlének, vlastně pouhých nápadů, na jakou se z pravidla skoro již v nejbližším okamžiku zapomíná.

Tentokrát zavířilo však mozkiem mým přece ještě několik myšlenkových jiskérek.

Napadloť mi: Čím jsou v umění všechny ty výklady a rozklady, všechny ty dobrodušně poučné nebo zlomyslně úšklebné kritiky a vůbec celý ten nevyvážený arsenál esteticko-theoretických pravidel a pravidlíček abstrahovaných z uměleckých děl již existujících oprotiv jedinému šťastnému myšlenkovému zásvitu, z něhož dříve nebo později vyklíčí a vypučí dílo, které nemá s existujícími již uměleckými výtvy bud' pranic nebo skoro nic společného?

»Chaos — nic nežli chaos!« hučelo mi duší temně jako doznívající hukot vzdáleného vodopádu.

S planoucí pochodní nebo kmitavou svíčkou tradicionálních estetických i pseudoestetických dogmat se matohlavě ve fantasmagorickém labyrintu uměleckých problémů — — —

A přec jest vlastní tajemství tvoření tak prosté a přímo na výsluní! — — —

Začasté z čiré tmy šlehne náhle duší někoho z nás nevysvětlitelně a nepochopitelně intensivně myšlenkový záblesk a před duševním znakem naším stojí zcela jasně a plasticky nový útvar umělecký, před kterýmž, podaří-li se nám případně jej znázorniti, i nejzavilejší kritika nucena jest složit dříve nebo později zastaralou svou zbraň a zařaditi jej mezi díla směrodatná, z kterýchž zase ona sama abstrahuje nové zákony pro umění . . .

Ale právě proto, že skoro každý umělec závisí více méně na velkém davu, po případě na elitě tak zvaných znalců lpících na tradici — nezbyvá nežli se přikřčiti a plouti s povodem začasté i proti vlastní přirozenosti. A výsledek?

Triumf vyrudlých tradic na útraty přirozené tvořivosti — pokoření, zdeptání, zmrhání svěžích a nadějných talentů — — —

Na komando tak zvaných znalců uklání se velký dav ve zbožné úctě jako obrovská armáda pagod před patvořeným omšným výtvozem s falešnou signaturou pravého tvoření.

Co nezmůže autorita tak zvaných znalců a kritiků, dorazí z pravidla pustá, dryáčnická reklama . . . A jnéno šťastného oslavence jde od úst k ústům, ba rozletí se užším neb i širším světem.

Jak točíme se šťastně a blaženě do kolečka skoro bez naděje vyváznutí . . .

Koho neuznali tak zvaní znalci — koho zběsila výtěžkářská Frýna-reklama nevmrskala žhavými důtkami svých rafinovaných dythiramb do paměti velkého davu — točí se v koutku zapomenutí a může si v dumné zoufalosti do únavy, ba do vysílení hrýzti své umělecké drápky — — —

Avšak — tak bylo, jest a bude snad i na dále. A proto dosti unavujících a bezúčelných reflexí, jež bývají našim čtenářům tak protivny!

Umění prý jest volné, vznešené a bůh ví, jaké ještě . . . V pravdě však je přece jen čímsi, co není vzdáleno nejhnusnějšího otroctví — — —

A jako vždy, kdykoli jsem ve svých meditacích dospěl k osudnému tomuto závěrku, proud myšlének

mých náhle se zarazil — a rozladěn, rozmrzen věnoval jsem pozornost všednímu okolí.

Prodlením něholika jen minut zapomněl jsem na vše, co předcházelo. Umění, jeho účel, zápasy, zákony i osudy, vůbec vše, co je s ním ve spojení, bylo mi právě tak lhostejno, jako kterémukoli z bodrých a šťastných našich šosáků . . .

* * *

Ode dne, kdy se sběhlo, co jsem byl právě vypravoval, minulo několik měsíců.

Nadešla zima . . .

Konkurs na sochu sv. Václava zůstal v permanenci. Nepochybují ani dost málo, že bylo o něm v kruzích uměleckých, obzvláště pak v kruzích amatérů, (kteří mají u nás jako jinde na takových sportech z pravidla větší zájem nežli na vlastních dílech uměleckých), horlivě a snad i vášnivě diskutováno.

Rovněž nepochybují, že byly i tentokráte z různých ateliérů konkurujících umělců vynášeny na veřejnost různé podrobnosti, jež měly zůstat v tajnosti, a že na jich základě pronášena a nejen hájena, nýbrž i potírána všeliká pragnostika; krátce — že dělo se, co děje se z pravidla o každém podobném konkursu.

J. HUDEČEK.

V KOUPELI.

A. SLAVÍČEK.

SLUNCE V LESE.

Náhodou a bezpochyby jen zvláštním sběhem okolností nedozvěděl jsem se však o tom všem praničeho. Teprve, když jsem se v novinách dočetl, že budou do poroty povoláni také nějací vynikající znalci z ciziny, — rozzvučela se v duši mé opět struna odporného rabalisty.

»K čemu to?« napadlo mi. »Či snad proto, že v zemích koruny české není ani tří nebo pěti dostatečně vzdělaných a zároveň poctivých mužů, kteří by dovedli správně a nestranně posouditi umělecká díla českých umělců z dějin českých? Neb aby bylo vyvarováno veškeré kamaraderii a jedině proto aby v porotě zasedli soudcové naprosto nepředpojatí, nestranní a ve všem všady nepodplatní?

A o čem vlastně měli tito cizozemští znalci rozhodnouti?

O základní myšlénce, tedy o nejvlastnější podstatě umělecké díla? O historických a legendárních důležitostech nebo podrobnostech?

Sotva! . . . Znalci, kteří znají dějiny české snad jen z konverzačních lexikonů nebo z pochybných dějepisných spisů cizozemských; znalci, kteří se bezpochyby nikdy speciálně nezabývali ani českou historií, aniž legendami svatováclavskými, nemohou přec o zá-

kladní myšlénce uměleckého díla z dějin českých a vůbec o všem, cožkoli jest v díle tom v souvislosti s dějinami, pronášeti soud kompetentní.

O čem tedy mají rozhodnouti?

Dojista jen o umělecké formě: je-li jezdec představující sv. Václava skutečně rejtharem plasticky správně znázorněným — — — a na nejvýše snad jen ještě o nějakých podrobnostech.

O nejvlastnější podstatě díla, o základní myšlénce, nemůže tudíž úsudek cizozemských znalců vyznít než-li na hluch — — — tradicionelně frásovitě . . .

Povoláním cizozemských znalců do poroty nejde tedy rozhodujícím kruhům v první řadě o základní myšlénku, nýbrž přede vším o formu — — —

Vše to byly ovšem jen pouhé subjektivní domněnky, jež mohly býti výsledkem konkursu do jedné jako naprosto bezpodstatné vyvráceny.

Z té příčiny stihl je také zasloužený osud. Vypustil jsem je z mysli a nemaje na věci žádného zájmu, zapomněl jsem za nedlouho i na sám konkurs.

Po nějakém čase došel mne však poštou nepodepsaný korespondenční lístek, na němž bylo tužkou lakonicky napsáno:

A. WIESNER.

PODOBIZNA.

»Můžeš-li, navštiv mne dnes v mém ateliéru; rád bych se s Tebou o něčem dohodnul. Čekám!«

Dle známého těžkopádného rukopisu poznal jsem na první pohled, kdo mi píše; ale snad ještě nikdy nepřišlo mi nějaké poznání tak v nevhod jako tentokráte. Odhodil jsem lístek skoro mrzutě. Když však jsem si připomenul, že snad jde o záležitost naléhavou nebo důležitou, vydal jsem se na cestu přece.

Bylo odporně škaredé zimní odpůldne. Z jednotvárně olivněné oblohy sypal se sypký sníh, jež mi vířivý ledový vítr mrskal do tváře. Současně však tálo, tak že jsem se někdy v pravém slova smyslu brouzдал čvachavým blátem.

Není tudíž divu, že jsem cestou myslil na vše jiné, jenom ne na přítelův ateliér. Přes to přece kmitla mozkiem mým aspoň dávná vzpomínka, kdy mne byl přítel poprvé vlákal do své první dílny, kterou si byl upravil z někdejší prosté konírny.

Od té doby prodlením více nežli čtvrt století ovšem se mi naskytla často příležitost obeznámiti se s různými ateliéry skoro do omrzení. Nečekal jsem tudíž ani tentokráte, kdy jsem se ubíral do ateliéru moderně upraveného, ale známého, žádného překvapení.

A skutečně, když jsem konečně překročil práh přítelovy dílny, kde mne ovanulo příjemné teplo, a rozhlídnul se ledabylo kolem, shledal jsem skoro vše právě tak jako o poslední své návštěvě, asi před rokem.

Prostorná místnost, do které vniká od severu světlo několika velkými okny, jeví obvyklou pitoreskní fysiognomii dílny výborně situovaných sochařů, kterýmž záleží nepoměrně více na práci nežli na theatricalně titěrné úpravě okolí. Následkem pošmurného dne, vlastně již předvečera panuje v ateliéru skoro až přítmi, tak že se zdá, jako by bylo vše zahaleno lehkou mlhou. Osvětlení není však konstantní.

Následkem nepohody, hlavně z té příčiny, že severní vítr vmetá chvílemi přehoušle sněhu přímo do oken nebo je před okny vírně prohání, zdá se, jako by po předmětech v dílně přeletěly matné, sotva pozorovatelné chvějivé stíny.

Vše to pošťehl jsem po prvním rozhlédnutí se a dříve, nežli mne přítel přivítal. A když se tak stalo, když jsme si podali ruce a po výměně obvyklých konvenienčních frází usedli podle sebe na pohodlný divan poblíž prostředního okna, přehlédl jsem celé ateliér a přesvědčil se poznovu, že v něm není pranic, co bych nebyl již viděl. I pozadí dílny zahaleno bylo napříč zavěšeným plátnem, za kterýmž přítel ukrýval různé sochařské haraburdí, jako stojany, lešení, kádě hlíny a podobné.

»Nu, což?« optal jsem po chvíli ledabylo. »Nic nového?«

»Jak vidíš!« odušil přítel tímže ledabylým tonem, jakým byl osloven. V tom jsem si připamatoval konkurs

na jízdeckou sochu sv. Václava. »A nekonkuruješ?« otázal jsem se s nepoměrně větším interessem. —

»Konkuruju!« odpověděl přítel rozhodně. »Byl jsem k tomu takořka donucen.«

»Skutečně?« připomenul jsem s mírným podivením připamatovav si přítelovo starší rozhodnutí.

Přítel klidně přisvědčil.

»A kde máš model?« optal jsem se živě.

»Lhůta konkursu vypršela včera v poledne. Model je již na místě.«

»A proč jsi mne sem tedy citoval — v takové nepohodě?« ozval jsem se tonem mírné výčitky.

»Rád bych se s tebou o něčem dohodnul«, odpověděl přítel s klidem, ba lhostejností člověka, kterémuž na nějakém, ať již jakémkoli dohodnutí pranic nezáleží.

»Nu, budiž! Ale já bych byl přece jen rád tvůj pozměněný model viděl dříve, nežli jej uvidí jiní . . .«

»Už se stalo«, míní přítel dobrodušně. »Ostatně nebyl by's na něm shledal pranic zvláštního. Je to starý a tobě i jiným známý můj model, na němž jsem pozměnil, vlastně korigoval pouze některé podrobnosti.«

»A co tě přimělo konkurovati, když jsi měl původně v úmyslu konkursu se nesúčastniti?« optal jsem se.

»Jak jsem pravil, byl jsem k tomu takorůzka donucen«, odušil přítel a vypravoval mi pak, co se bylo vše stalo.

Vyslechl jsem jej s přátelskou trpělivostí.

»A víš ty, jak my právě připadáš?« připomenul jsem sarkasticky, když dokončil.

»Nu, jak? Mluv!«

»Nejinak, nežli jako Josef Jiří Kolar nebo jako přítel Aleš.«

Zavrtěl nedůvěřivě hlavou.

»I jdiž! V jaké pak logické souvislosti mohu býti já sochař s hercem nebo spisovatelem?« ozval se monotonně, jako by se v mysli snažil napověděné doplniti. »S Alešem ovšem jest porovnání aspoň možné. Přes to přece nechápu . . .«

»A přece jest věc tak prajednoduchá!« odpověděl jsem chladně. »Mluvme jednou zase zcela upřímně — bez jakýchkoli konvenienčních nebo přátelských ohledů!

»Pravda-li, co o tobě umělecká i kritická fáma hlásá: že se ti podařilo vyšinouti se v kruhu souvěkých sochařů našich nejvýše, není nižádné pochybnosti, že vyšlo z tvého ateliéru dílo, jež pokládá se za nejzdařilejší všech, jež byla prodlením asi čtvrt století v Čechách vytvořena. Pravda-li pak dále, co táž fáma hlásá o tvém modelu sv. Václava, pak konkuruješ vlastně sám s sebou, právě tak jako konkuroval Josef Jiří Kolar jako dramatický spisovatel po více nežli čtyřicet roků až do své smrti a jako konkuruje přítel Aleš již přes dvacet roků vždy jen sám s sebou . . .«

»Doposud nechápu!« vpadl mi přítel skoro nevrle do řeči.

»Jak víš«, pokračoval jsem s nezměněným klidem, »napsal Kolar svou »Magelonu« před rokem 1852.

Pravda-li, že jest »Magelona« nejen nejlepší dramatickou prací Kolarovou, nýbrž až dosud nejvzornější a do dnes nepřekonanou tragedií českou vůbec. konkuroval Kolar, jak už bylo před lety konstatováno, každým pozdějším dramatem svým vždy sám s sebou. Vždy šlo jen o to, zůstane-li nejvzornější tragedie česká »Magelona« nejvýše nebo bude-li pozatlačena novým dramatickým plodem — Kolarovým.

Rovněž takový osud připravil si přítel Aleš svou nepřekonatelnou »Vlastí«. Pravda-li, že je to až dosud myšlenkově i formálně dílo, jakým se nemůže pochlubiti žádný jiný z českých malířů, konkuruje i Aleš od vzniku »Vlasti« každým dalším svým výtvorem jedině sám s sebou. I zde jde vždy jen o to, má-li či může-li býti ve svém způsobu nepřekonatelná Alešova »Vlast« překonána samým Alešem.

A tak také nebo chceš-li, třeba jen podobně jest s tebou. Pravda-li co kritická i umělecká fáma hlásá o tvém modelu sv. Václava, konkuruješ i ty sám s sebou. — —

»Ah, ne, ne!« zvolal přítel skoro až zpuřně. »Nynější konkurs o model sochy sv. Václava jest přece něco zcela jiného,« pokračoval po chvíli, »nežli připomenuté tebou případy: Kolarův a Alešův. Chceme-li mluvit upřímně, musíme vzít v úvahu každou eventualitu. Nynější konkurs znamená pro mne něco zcela jiného, a chceš-li i nebezpečného. Neboť — dejme tomu, že jury přiřkne tentokráte, ať již právem nebo bezprávě, první cenu jinému konkurentu! Co bude toho přirozený následek? Uměleckou i kritickou famou až dosud za nejlepší prohlašovaný můj model slítne zcela jednoduše s piedestalu domnělé nepřekonatelnosti a já, vlastně tak skoro veškerá moje sláva slítne s ním . . . Nynější konkurs tedy má pro mne zcela jiný význam.«

Z části musil jsem dát příteli za pravdu přes to vše, že i Kolarovu »Magelonu« i Alešovu »Vlast«

ST. SUCHARDA.

PODOBIZNY.

mohl by stihnouti týž osud, že by totiž mohly býti konečně přece někým překonány. Než dokud se tak nestane skutečně — — —

Z té příčiny jsem chlácholivě připomenul:

»Přes to zůstaneš přece jen tím, čím v pravdě jsi.«

»Ale diadém priority bude mi stržen beze všeho milosrdenství;« zvolal přítel sarkasticky a — zasmál se.

Přítelovo zasmání mne pozarazilo. Připadalo mi jako bezděčný symptom neochvějného přesvědčení, že jest vítězstvím svým i tentokráte zase zcela jist.

»Tvůj smích mne skoro pomátl,« ujal jsem se slova po krátké pomlčce. »Či zdokonalil jsi svůj model tou měrou, že jest hors concours? Zbavil's jej snad všech závad, jež jsi byl na něm sám shledal? Či přetvořil jsi světce na koni, že po přiměřené výměně emblémů, zbroje atd. nemůže býti více zaměněn za jakéhokoli rejthara?«

»Ani to, ani ono,« odtušil přítel. »Konkuruju tímže starým svým modelem, na němž jsem byl jen tu a tam cosi poopravil...«

»A domníváš se, nebo správněji řečeno, jsi přesvědčen, že's proti každé konkurenci obrněn?«

»Nikoli!« pravil s důrazem sebevědomí. »Konkuruju dle předpisu tradiční jízdou sochou. Před veřejností, před světem mohu tedy padnout jako kterýkoli jiný gladiator umění; ale dle všeho nepadnu sám před sebou.«

»Co tím míníš?« optal jsem se skoro až zvědavě.

»Okamžitě se dozvíš, aniž bych ti jen slovem přispěl ku pomoci«, odpověděl přítel sebevědomě.

»Opravdu?« usmál jsem se sarkasticky.

Přítel více neodpověděl, nýbrž vstal a pomalu popošel přes celé ateliér až k plátnu, za kterýmž měl uloženo své hrubé sochařské haraburdí. Zde se obrátil ke mně, jako by se chtěl přesvědčiti, sleduji-li jej zrakem, načež jediným mávnutím ruky plátno rozhrnul.

»Co to?« uklouzlo mi v náhlém udivení nad tím, co jsem spatřil a čím mne přítel v svrchované míře překvapil.

Asi patnáct kroků přede mnou stála na nízkém, sotva metr vysokém dřevěném podstavci skizza sousoší, v jehož středu rozeznal jsem na první pohled sv. Václava na koni jako hlavní figuru skoro v doživotní velikosti.

Překvapení mé bylo tak velké, že po pronesení citovaných dvou slov, jež mi byla bezděky uklouzla, zůstal jsem po několik minut v němém udivení seděti, aniž bych si byl jiného vědom, nežli že dívám se na sousoší, jež mne bylo překvapilo netoliko náhlým a nepředvídaným svým objevením, nýbrž i plastickou svou výrazností. Neboť skoro v nerozdílném okamžiku, kdy rozeznal jsem sv. Václava jako figuru hlavní, poznal jsem také ostatní tři figury vedlejší a zároveň postřehl nejen vzájemný jich styk nebo abych tak řekl, příčinné seskupení, nýbrž i myšlenkový a dějinný jeho význam.

»Co to?« zamumlal jsem po chvíli vstávaje, abych si sousoší prohlédl z blízka.

»Ne, ne! Jen zůstaň na místě, kde právě stojíš!« zvolal přítel katogoricky. »Vždyť přec pozoruješ, že to pouhá a k tomu jen z hruba navržená skizza, která nesnese zkoumání z blízka.«

Ze vzdálenosti, z které jsem se díval, obzvláště pak za matného, podvečerního přitími ovšem se mi zdálo, že jest skizza nepoměrně propracovanější; ale po přání přítelově zůstal jsem s'áti těsně před divanem, z něhož jsem byl vstal a věnoval sousoší zbystrěnou pozornost.

Čím déle, čím bystřeji a zkoumavěji jsem se díval, tím více jsem nabýval přesvědčení, že stojím před zárodkem uměleckého díla významu skoro snad epochálního.

Po těch několik minut, co jsem přítelově práci věnoval nejnapjatější zkoumavou pozornost, marně jsem se namáhal připomenouti si nějaké jiné dílo plastické, jež by mělo s přítelovou skizzou jen vzdálenou podobnost. Bezděky popošel jsem několik kroků na pravo a po chvíli zase asi dvakrát tolik kroků na levo, abych mohl sousoší věnovati pozornost s obou boků; ale každá další podrobnost, již jsem při zbystrěném zkoumání postřehl, dotvrzovala jen náhled, jenž byl mozkiem mým šlehl hned o prvním pohledu na překvapující skizzu.

Když pak jsem se posléze opět vrátil na původní své stanovisko před divan, nemohl jsem jinak nežli dáti výraz svrchovanému svému uspokojení přítlumeným výkřikem:

»Viktoria, kamaráde! Problém je šťastně a nepřekonatelně rozřešen. Konkurs nemůže skončiti nežli v tvůj prospěch!«

»Myslíš?« zasmál se přítel, jenž byl zatím popošel k místu, kde jsem stál já, a zadíval se mi upřeně a zároveň skoro až vyzývavě do očí.

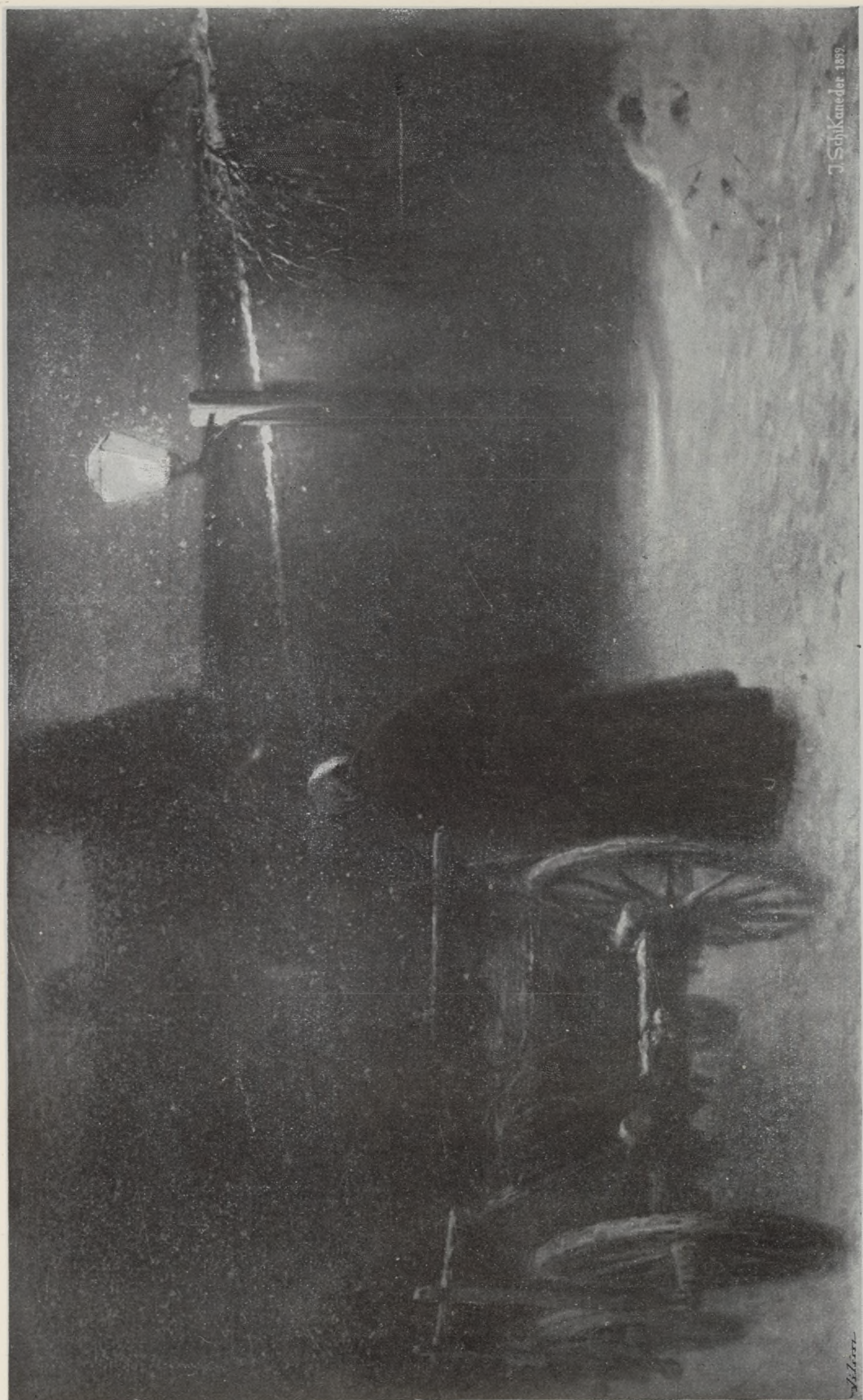
»Není nižádné pochybnosti,« odtušil jsem v naprostém přesvědčení, že jinak býti nemůže.

»Leda by's byl v porotě ty sám jediný a rozhodl z pouhé kamaraderie«, zasmál se přítel sarkasticky. »Neboť vším tím, co's byl pronesl nebo dal vůbec na jevo, není přec pranic přesvědčivě dokázáno...«

»Ovšem, ovšem«, přisvědčil jsem.

»Především jde o to«, pokračoval přítel s nezměnným klidem, »mluví-li k tobě skizza mého sousoší dosti zřetelně a jaké myšlenky nebo city v tobě probouzí...«

»Ne, ne, kamaráde!« vpadl jsem odpíravě. »Že jde především o to, mluví-li tvá skizza ke mně dosti zřetelně, sice připouštím; ale závěrek tvých slov zdá se mi býti nesprávný z té příčiny, poněvadž každé v pravdě umělecké dílo právě tak jako každá jiná věc budí v každém z nás dle naší individuality, nálady atd. myšlenky a city jiné. Na člověka v náboženství křesťanském vyciňovaného a v pravdě zbožného na příklad musí přece sousoší tvé působiti zcela jinak

J. SchikKaneder. 1899.

SOUMLAK
V ZIMĚ. ≡

JAKUB SCHI-
KANEDER. ≡

nežli na člověka nábožensky indiferentního. Z té příčiny jde tedy především o to, mluví-li skizza tvá dosti zřetelně; ale hned po té — co a jak vlastně znázorňuje . . .«

»Ano, ano, tak a nejinak!« vpadl mi přítel do řeči. »A proto rci, co a jak skizza znázorňuje, abych se přesvědčil, znázorňuje-li aspoň přibližně správně, co mi tanulo na mysli.«

Vykládati mistru plastiky slovy, co tají vlastní jeho výtvar v ohledu myšlenkovém, jest rovněž tak nesnadné, jako zbytečné. Z té příčiny nereprodukuji slov, jimiž jsem se snažil učiniti se příteli přesvědčivě srozumitelným. V náhradu za to snažím se zde, pokud to slovy vůbec možno, učiniti čtenáři aspoň přibližně pojem o skizze, jak mi nyní ještě tane v paměti.

Přítel použil sice k hlavní figuře svého sousoší starší své práce, sv. Václava na koni; ale místo majestátního klidu, jaký jeví starší model, znázorňuje sousoší ztrnulý moment svrchovaně dramatického ruchu.

Před sv. Václavem — na polo k němu obrácena — klečí totiž na jednom koleně, jako by byla jen na mžik poklekla, stařena v polořeholním šatě z dob uvedení křesťanství do Čech — sv. Ludmila. Vráskovitá tvář rysů poněkud tvrdých, ale uslechtilých, jeví

zbožné zanícení ženy důvěřující ve své poslání. Pravou ruku, v níž pevně drží prostý staroslovanský kříž, má sv. Ludmila sebevědomě vztýčenu do výše, jako by naznačovala cestu, kterou má sv. Václav jako kníže i člověk nastoupiti, kdežto levou ruku křečovitě tiskne k srdci — k vlastnímu zdroji svých citů, názorů i rozhodnutí. Sv. Václav, k němuž sv. Ludmila důvěrně obrací svou tvář, jeví skutečně snahu vyhověti němému vyzvání. Zrak jeho obrácen je směrem, kterýmž sv. Ludmila ukazuje křížem a držení těla jeho nasvědčuje, že k cíli tomu nabádá i svého komoně. Ale komoně se poněkud vzpírá . . .

Po pravé jeho straně v popředí stojí totiž pevně rozkročen svalovitý mladý muž v knížecím kroji staropohanském — Boleslav. Mužná jeho tvář jeví energii k nadlidskému odporu podrážděnou. Prudkým vzmachem levé ruky byl uchopil komoně za uzdu a trhnutím obrátil komoně hlavu z pola k sobě na zad, kdežto pravá ruka křečovitě tiskne jílec z pochvy povytaženého meče, jako by již již chtěla vzíti útočiště k násilí nejkrajnějšímu a zamezení bratrův úmysl — bratrovraždou . . .

Po levé straně komoně v pozadí stojí pak žena v plné ještě síle v knížecím kroji staropohanském. —

L. ŠALOUN.

PODOBIZNA.

J. TOMEČ.

Z HRADČAN.

Drahomíra. Opírajíc jednu nohu o větev lípy jeví v tváři tklivý žal a bolestné zdrcení. Dívajíc se přes komoně k oběma svým synům, zdá se s úzkostlivým napjetím čekati výsledek zoufaléh) zápasu; ale sama stojí již bez rady a nečinně, jako by v nejrozhodnější okamžiku zalomila rukama a zůstala v ztrnutí.

Na širokém podstavci pod komoněm válejí se kopyty jeho rozdrčené zbytky pohanských bůžků. — —

Možno-li si z několika těchto slov učiniti aspoň přibližně správný pojem o přítelově zárodkovém díle, nechci rozhodovati.

Z povrchní charakteristiky však je zřejmo, že nebylo již možno jako v původním jeho modelu přiměřenou technickou eskamotáží ve fysiognomii, kroji atd. dáti celku ráz libovolný. Zde byl momentní dramatický výjev zcela přesně a určitě vystižen, tak že komposice ta i po úplném vysvléknutí z hávu historického, po případě legendárního a z části i symbolického byla by vždy ještě měla aspoň podobný význam jako původně a v ohledu všelidském nemohla pozbyti na své působivosti.

Mimo to neznázorňovala tradicionelní moment nehistorický: dokonané již vítězství křesťanství nad po-

hanstvím, nýbrž moment v pravdě historický: tuhý, ba zoufalý zápas nejčelnějších zástupců silné, zdravím kypící samostatné kultury staročeské se zástupci kultury cizorodé, spíše citové než rozumové — a naznačovala již také jaksi i později výsledek boje.

A vše to komposicí tak prostou, plasticky názornou, všeobecně pochopitelnou, tudíž populární, že nemohl jsem jinak, nežli upřímně vyznati, že přítelova skizza působí na mne elementární silou definitivně rozřešeného uměleckého problému sochy sv. Václava

Přítel vyslechl výklad můj, z něhož jsem zde naznačil pouze několik závěrečných point, se sebevědomým klidem umělce vyspělého, v uměleckých trudech, svízelných a bojích zoceleného.

»A pokládáš mne za schopna provésti skizzu tu i v ohledu formálním?« optal se s nenadálým nervosním affektem, jako by byla duší jeho bezděky šlehla myšlénka zvracející všechny původní názory v pravý opak. »Pokládáš mne za schopna, že bych dovedl nejen celek, ale i všechny podrobnosti přivést v ryze umělecký soulad, že bych dovedl všem figurám sousoší dáti přirozené posice, že bych dovedl všem fysiognomiím vdechnouti celku příslušnou výraznou odu-

ševnělost, že bych dovedl provést všechny kroje a všechny podrobnosti přesně historicky, že bych dovedl nejen ve vlastním skupení, nýbrž i na podstavci různými výjevy a emblémy z doby pohanství a první doby křesťanství v Čechách myšlenkový význam celku doplniti a prohloubiti, slovem že bych dovedl skutečně provést dílo v pravdě již skoro nepřekonatelné?»

Vyslechl jsem přítelovu dychavičnou periodu s tímž klidem, s jakým byl on před tím vyslechl můj, rovněž tak zbytečný výklad o svém díle. Bylo mi však přece nápadno, že umělec, který měl techniku svého umění úplně v moci a nemusil v tomto vzhledě plýtvati bezúčelně slovy, pocituje, jak se mi zdálo, náhle nedůvěru ve svůj talent k provedení díla tak šťastně založeného.

Z té příčiny jsem konejšivě odtušil:

»Ale co ti, starý hochu, napadá? Což pak jsi neprožil a neprocítil nesčetněkrát martyrologii momentální nedůvěry v sama sebe, když tě opanovala málomoc dočasného umdlení a rozmrzelosti? Provedení technické je přec věci pouhé píle a svědomitosti, pouhé řemeslné zručnosti, kterou jsi sobě již dávno osvojil v míře tak znamenité.« — —

»Ty tedy jsi přesvědčen,« přerušil mne přítel, »že bych mohl a měl dílo to provést. — —«

»Ovšem že, a to bez rozpaků,« vpadl jsem s důrazem nepřipouštějícím žádné odmluvy a námitky. »Neboť — prokomponuješ-li jen ještě pouhou skizzu, jsem jist, že tě o konkursu první cena nemine.«

»V tom případě učiníme ihned příslušné první kroky ku prokomponování, po případě k nejradikálnější korektuře!« zvolal náhle přítel tonem sarkastickým, načež skříživ obě ruce na zádech začal volným krokem přecházeti po dílně.

Předpokládaje, že přemítá o nějaké důležité opravě, usedl jsem klidně na divan a zůstaviv přítele jeho myšlenkám, zadíval jsem se opět zkoumavě na zajímavou jeho skizzu.

Venku hučel teskně a kvílivě severní vítr, jenž vířivě mrskal vždy hustěji padající sníh do oken, tak že matné, sotva pozorovatelné stíny kmitající chvějivě po ateliéru dodávaly i figurám přítelovy skizzy jisté mrazivé životnosti.

Nahodilá tato příznaková hříčka zaujala pozornost moji v té míře, že jsem chvíli skoro ničeho jiného nepostřehl, až když přítel po dílně promenující přiblížil se ku svému dílu a nápadně prudce se shýbl k zemi. Nežli však jsem si uvědomil, co zamýšlí, vztýčil se přítel ještě prudčeji od země a ateliérem zaduněla

F. HUDEČEK.

U POTOKA.

≡ JOŽKA
ÚPRKA. ≡

Z HODŮ LAND-
ŠTORFSKÝCH. ≡

temná rána kladivem do provlhlé hlíny, načež následoval dunivý rachot s lešením se kácejících kusů rozbité skizy.

»Probůh, co počínáš?!« vykřikl jsem a vyskočiv pospíšil jsem k příteli, bych dalšímu vandalismu zabránil.

Nežli však jsem doběhl, udeřil přítel ještě několikrát kladivem do svého díla a rozdrtil je skoro úplně.

»Šlíš?« zvolal jsem v nejprudčím rozčilení.

Přítel spustiv těžké kladivo k zemi s trpkým úsměvem zavrtěl hlavou.

Klid jeho mne zarazil.

»A čím chceš konkurovat?« ozval jsem se mírněji.

»Konkurovat?« opáčil. »Což pak jsi zapomněl, že lhůta konkursu vypršela již včera v poledne a že konkuruju sochou jíздеckou?«

»Ale proč jsi v návalu nevysvětlitelné nepřičetnosti zničil zárodek díla tak šťastně založeného?«

»Podivno, že znaje poměry přece nechápeš!« odtušil přítel s mírným udivením. »Naši tak zvaní mecenáši a vůbec všickni, kdož u nás osobují si právo a mají moc rozhodovati o výtvarném umění, holdují zcela jiným zásadám, nežli jakými se řídí pravé umění. Nová myšlenka, kterou v pravdě tvořivý talent vdechává svému výtvoru, bývá jim z pravidla skoro tak čímsi jako ničím... Objednávají umělecká díla, vypisují konkursy atd., abych tak řekl, podle osvědčeného lineálu, šablony a tradice. I nejhlubší, nejvlastnější podstatu uměleckého díla: myšlenku základní — předpisují s úctyhodnou bezmyšlenkovitostí, jako by umělecké myšlenky byly všeobecným duševním majetkem tak skoro každého...«

Co tedy se skizzou, která vznikla z vlastního popudu bez obvyklých u nás předpisů? Konkurs byl přec vypsán na sochu jíздеckou a nikoli na sousoší — rozumíš? Kdybych byl ke konkursu zaslal sousoší místo jíздеcké sochy, byli by je prostě — odmítli...«

Či doufáš, že po vyřízení konkursu právě vypsaného vůbec ještě někdy někomu napadne vypsati konkurs na úplně volné rozřešení problému svatováclavského? Co tedy se skizzou úplně bezúčelnou? . . . Lépe ji zničit, nežli se na ni po léta a snad do smrti dívat, jak v ateliéru překáží a připomíná jen abnormální poměry českého umění . . .«

Přiznám se, že jsem s mnohým, co byl přítel právě pronesl, souhlasil, ale jinému odpíral. Přirozeno tudíž, že následovala ještě dosti prudká kontroverza, kterou však pomíjím úplně mlčením a — končím —

A konkurs? . . .

Vyzněl jako obyčejně.

Cizozemští znalci se dostavili, pronesli svá odůvodněná dobrozdání — ovšem jen o skizzách sochy jíздеcké — a na základě tom rozhodnuto také o cenách.

A závěrečný výsledek všeho byl jako o všech konkursech: všeobecná rozhořčenost a roztrpčenost všech, kdož se byli konkursu účastnili . . .

Než — tak bylo, jest a bude bohdá! i na dále.

GALERIE TREŤJAKOVSKÁ. PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ UMĚLECKÝCH SNAH NA RUSI. PÍŠE FR. TÁBORSKÝ. —Dokončení.—

VIII.

Od let šedesátých rozvoj ruského malířství je stále mohutnější a všestrannější, původnější a umělečtější. Předvojem pokrokovým jsou členové »Společnosti kočovních výstav«. Jest jich celá legie. Vedle nich jsou tu členové jiných družin uměleckých a ještě jiní, kteří samotářsky pracovali, nepřipínajíce se k žádnému družstvu. Představití je všechny, jak je totiž viděti v galerii Treťjakovské, znamenalo by napsati knihu. Na vyjmenování jich všech a jejich hlavních a pozoruhodnějších prací bylo by třeba několik stran tohoto listu. Ani to ani ono není však účelem tohoto náčrtku. Zastavíme se tudíž jen u nejvýznačnějších zjevů.

Je to především Vasilij Grigorijevič Perov (1833 — 1882), umělec tendenční, mravokárný, Někrasov to s paletou a štětcem, jenž odhaluje bídu chudých a slabých a zvrhlost mocných a bohatých. Tak v »Příjezdu guvernanky v kupecký dům« představuje chudobnou dívku, nastávající vychovatelku kupcových dětí, jak první, co ji vítá, jest smyslný, žádostivý pohled zbohatlého domácího pána, jímž mlaská po půvabném zjevu dívčím . . . Podobně vzrušující a dojímavý jest »Návrat institutky k slepému otci« . . . Nebo »Velkonoční průvod na venkově« s opilými sedláky — výkřik to žalující na nedostatek zušlechťujícího živlu ve venkovském duchovenstvu . . . atd. Ale tendenci silné, někdy i vtíravé, neodpovídá všude umění malířské. Za to v podobiznách Perov jeví se nepoměrně větším umělcem. Tu barvy plněji žijí a mluví

zladěnější řečí. Zvláště podobizna Dostojevského vyzoko vyniká. »V ní všechny silné stránky umělcovy jsou zjevny: charakter, síla výrazu, relief a co zvláště zřídka, ba možno říci jednou jen shledáváme u Perova — toť kolorit. Jeho barvy vždycky byly svěží a silny, . . . ale silné barvy ještě nejsou koloritem«, píše o něm Kramskoj. Ostrost stínů a kontur, jaká bývá v jeho obrazech, je tu »změkčena podivuhodným koloritem a harmonií tonů; ale hlavní předností jest ovšem výraz charakteru znamenitého spisovatele a člověka. On tak šťastně posazen, tak směle je vzato položení hlavy, tak mnoho výrazu v očích a v ústech a taková úplná podobnost, že jen jen se radovat z toho« . . . Od Perova je u Treťjakova 36 obrazů olejových a 4 kresby.

Do Někrasovské noty upadali s Perovem i jiní. Země ruská vyzývala do něho spisovatele, burcovala i malíře. Jen že spisovatelům nehrozila tu také úskalí jako malířům. Obrazů, líčících život lidový s nejrůznějších stránek je tu množství. A mluví z nich pozorovatelé bystří, hlavy nadané a otevřené, ruce obratné, srdce zdravá, silná, soucitná ale nikdy rozměklá sentimentalnost. Tu na př. Mjasojedov (nar. 1835) v obraze »Zemstvo obědvá« kupí řadu hladovících u dveří domu statkářského a pod otevřeným oknem, z něhož téměř slyšíš řinkot talířů, sklenic a nožů. Jaké tu mužické hlavy, trpné, plné resignace, plné tajemné hloubky a svázané ještě síly — »Ničevó!« . . . Maksimov (nar. 1844) v »Příchodě čaroděje na venkovskou svatbu« odhaluje zapadlý venkov ruský, zapomenutý ještě od světla a zatmělý; příchod čaroděje rázem všecku pozornost svatebčanů obrací k sobě, mladí manželé nedbají domluv popových a vzrušení vyskočili ze sedadel, chtivi přičarování štěstí . . . Prjanišnikov, Pukirev, Savickij (»Setkání s ikonou«), Korzuchin, Lemoch, bar. Klodt, Vladimír Jegorovič Makovskij (jehož genry, na Rusi velmi oblíbenými, naplněn je tu celý jeden menší sál, 42 čísel), Jarošenko (lonského roku zemřelý, známý svým »Učitelem zpěvu« — venkovský dáček učí houfec vybraných kloučků chrámovému zpěvu —, dobrý v genu i v portretu), Archipov, Kuzněcov, Kasatkin a jiní mají tu po několika obrazech i po celých sbírkách, jemnou rukou a myslí P. Treťjakova rozvěšených.

Silnější ještě v tendenci své než Perov, nepoměrně mohutnější, pádnější a působivější jest Vasilij Vasiljevič Vereščagin (nar. 1842), známý také v Praze dvěma svými výstavami. Zde jest neobyčejně bohatě zasoupen. Je tu 229 jeho obrazů olejových a 129 kreseb. Čtyři síně jsou mu věnovány. Jsou tu studie a obrazy z první a druhé umělcovy cesty do Turkestanu, studie z cesty po Indii a obrazy z rusko-turecké vojny 1877 — 1878. Vereščagin vystupuje v tomto díle neúporné energie, píce, odhodlanosti a vytrvalosti jednak jako apoštol míru, jako druh Lva Tolstého a jeho »Vojny a míru«, jako hromžvý kazatel proti hrůzám válečným, proti nimž podnkl hotovou misionářskou pouť po světě — škoda jen, že jeho ba-

≡ EMIL
HOLÁČEK.

Z CYKLU »KA-
TECHISMUS«.

revná kázání měla též svou vypočítavou mašinerii! — jednak vystupuje tu jako čiperný ethnograf. Rozhodný význam má »kazatel« Vereščagin. Třeba že, an odhaluje všecku tu hrůzu bojišť a vůbec cest, jimiž se válka valí, leckdy nadšený horlivec zatlačuje při tom umělce — a snad z úmyslu a přesvědčení, že k té hrůze právě nejlépe se hodí ta surovost a krutost jeho barvy — už v tom, že Vereščagin nechtěl malovat parádní výjevy, nýbrž holou pravdu životní, už v tom pokroku na cestě k pravdě je veliká vykonaná práce. »Muzikantem« ovšem bývá zřídka; jest jím na př. v některých malých obrázcích z Východu, představujících vnitřky mešit, malebná zákoutí a pod.

Vereščagin stranil se všech společností i zápasů uměleckých; sám také zvláště pořádával své výstavy. Takovým též silným umělcem samotářem byl a jest Ivan Kostantinovič Ajvazovskij (nar. 1817), veterán ruských malířů. R. 1895 oslavovali v Petrohradě 60letou jeho uměleckou činnost, a při té příležitosti uspořádána byla výstava jeho marin — 120. výstava Ajvazovského! Pět velikých obrazů tohoto slavného marinisty chová galerie Treťjakovská — pět velikých básní a hymnů na moře. »Ajvazovskij, ať si mluví kdo chce co chce, jest hvězda první velikosti v každém případě; a netoliko u nás, než i v dějinách umění vůbec« — píše Kramskoj Suvorinovi r. 1885 v listě, v němž vyslovuje svůj nesouhlas s oslavováním Konstantina Makovského za příčinou jeho 25leté působnosti a upozorňuje na Ajvazovského, kterého by Rusko mělo oslavovati právem. »Mezi 3—4 tisíci čísel, která Ajvazovskij vydal na světlo, jsou věci fenomenální a na vždy takovými zůstanou, na příklad »Moře« u Treťjakova, které namaloval před 4 lety (t. j. když mu bylo už přes 60 let); všichni pamatují se na ten obraz... Na něm ničeho není kromě nebe a vody, ale voda — toť oceán bezmezný, ne bouřný, avšak pohybuující se, drsný, nekonečný, nebe však, možno-li, ještě nekonečnější. Je to obraz z nejgrandiosnějších, jaké vůbec znám. K němu jmenovitě dají se přiložiti slova biblická: »Duch Boží vznášel se nad vodami.« Začátkem října mnozí z umělců (petrohradských) byli v Moskvě, a všichni zašli jsme do galerie Treťjakovské; a hle, zde, v takové sbírce, byli jsme zaraženi smyslem a vznešenou poesíí tohoto obrazu«... Ajvazovskij zná prý patrně jakési tajemství, jak sestavovat barvy; a jeho barvy samy jsou prý tajuplny: »A jaký on je moloděc, chlapík!« píše o rok později Kramskoj. »Je pravda, on maluje mnoho nevážného, ale vedle toho jsou tu zase věci báječné v plném smyslu slova. Závidění hodná organisace!«... Pět jeho obrazů olejových a jedna sepiová kresba patří zde k těm podivuhodným.

Z krajinářů, jichž v galerii jest řada, tři vryjí se hluboko v paměť: Vasiljev, Šiškin a Kujindži.

Fedor Alexandrovič Vasiljev (1850—1873), veliký, mnohoslibný talent krajinářský. První mezi ruskými krajináři cítí a tuší a také už zachycuje to, čemu říkáme duše krajiny; on první maluje intimní

krajinu, život a poesii barvy, vzduchu a světla v přírodě, jež rozechvívají nás v nitru svou tajemnou hudbou. Ale zrovna když byl v rozpuku svého překrásného talentu, zemřel v Jaltě, jsa 23letý, na souchotiny... Jeho 22 obrazy Treťjakov umístil v sále Kramského. Byliť tito dva umělci takými srdečnými přáteli, že poměr tento, jak jej poznáváme z jejich listů, hlavně z listů Kramského, mění se vám na nejkrásnější báseň. A dělil je přec věk dosti značně. Treťjakov i tomuto jejich přátelství projevil úctu a pietu tím, že práce obou přátel dal do jednoho rámu. Z obrazů Vasiljevových zvláště se mi zalíbily »Po bouři«, »Petrohrad za illuminace«, »Lesní cesta«, »Volžské laguny«, »Zapadlý mlýn«, »Obleva«, »Na Krymu«.

Naproti Vasiljevu Ivan Ivanovič Šiškin (1831 až 1898) maluje zdraví a sílu ruských lesů, raduje se více z jejich bujnosti a svalnatosti než z jejich tajemného ticha a šera, z pohádkových světelných problesků a bájivých ozvěň. »Myslím, že on jest jediný u nás člověk, který zná krajinu učeně, v nejlepší smysle, a jenom zná. Ale nemá těch duševních nervů, které jsou tak vnímavé k hukotu a k hudbě v přírodě a které zvláště jsou činné, ne tehdy, když zabrány jsou formou a kdy oči ji vidí, ale naopak, když živé přírody už není před očima, ale v duši zbyl všeobecný smysl předmětů, jich rozhovorů mezi sebou a jich skutečný význam v duševním životě člověka, a kdy opravdový umělec pod dojmy přírody vyslovuje své instinkty, myslí skvrnami a tóny a uvádí je do takové zřetelnosti, že třeba je toliko formulovat, aby je pochopili. Ovšem i Šiškina pochopují; on velmi jasně se vyjadřuje a vyvolává dojem trvalý; ale co by to bylo, kdyby v něm byla strunka, která by se mohla proměňovat v píseň! Nu, když není, tož není; Šiškin i tak je výborný« — píše Kramskoj Vasiljevu r. 1872, a je to nejlepší charakteristika Šiškina. Slova ta platí i o jeho pozdějších pracích v galerii. Celkem je jich všech 25 olejových a 8 kreseb. Zdá-li se v oněch trochu střízlivý, jest v těchto kresbách uchvacující.

Třetí znamenitý krajinář ruský jest Archip Ivanovič Kujindži (nar. 1842). Básní barvami celé světelné pohádky a báje (»Ukrajinská noc«, »Dněpr za jitra«, »Po bouři«, »Březový háj«, »Na ostrově Valaamě« a j.) Bájivost, tajuplnost nočního světla, velebnost jitřního úsvitu, vůbec hudba a poesie jeho světla, jež jako fantastická bytost kráčí ztichlým, jako by udiveným a žasnoucím hájem neb vznáší se nad ohromným bohatýrem proudem, jest přímo čarovná. V »Běžinu luhu« cos podobného Turgeněv, jak známo, vylíčil.

Ale vedle těchto tří mistrů je tu ještě několik jiných krajinářů, u nichž se rádi zastavíme: Lagorio, Savrasov, Klever, Orlovskij, Sudkovskij, Levitan, Volkov, Kiselev, Dubovskoj, A. M. Vasněcov, Světloslavskij a j. Každý z nich charakterisován jest několika pracemi.

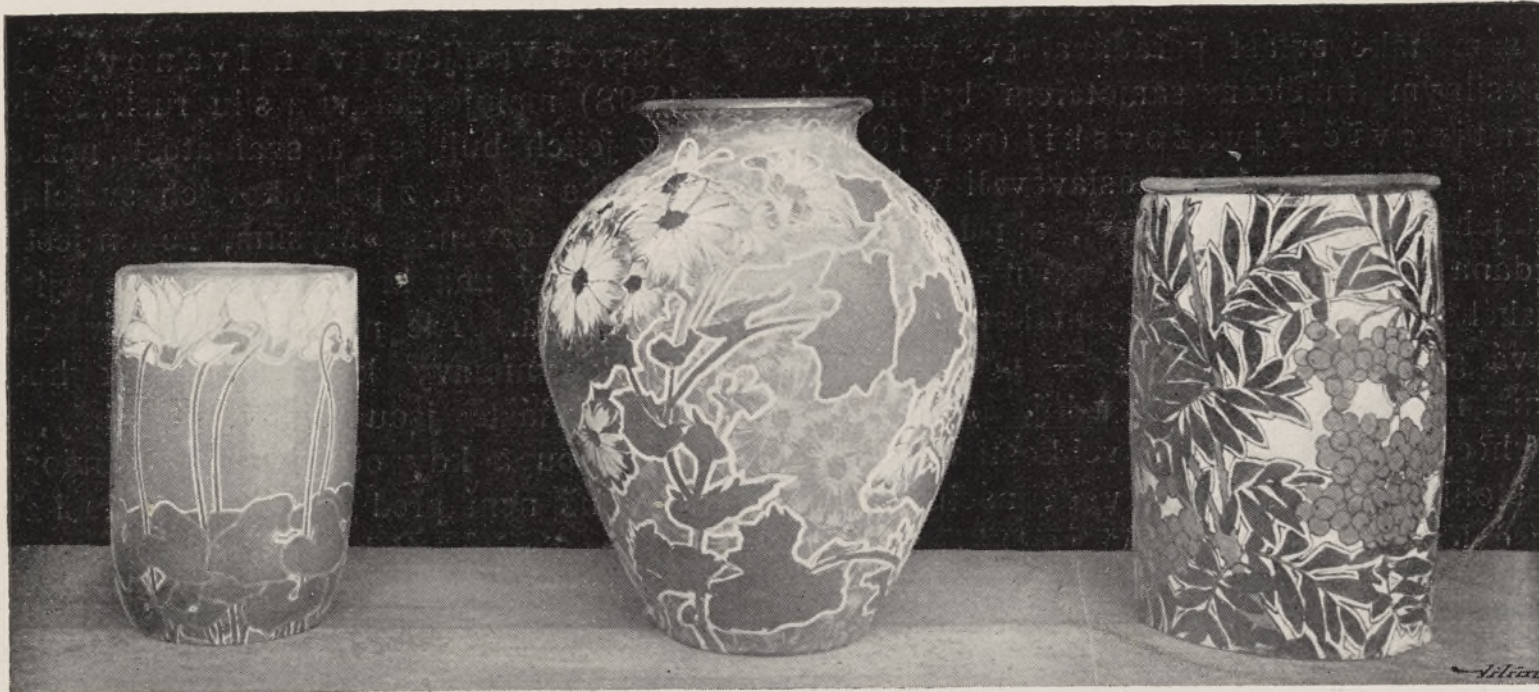
Polěnov, Vasilij Dimitrijevič (nar. 1844) je mnohostrannější. Je tu od něho 168 obrazů a studií krajin,

architektur i rozmanitých lidových typů, jež zachycoval na cestách po Východě r. 1881—1882, pak po Egyptě, Syrii a Palestině. Též řada malebných koutů moskevského Kremlu a výborná podobizna Řěpina je tu od tohoto zamenitého umělce.

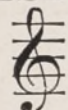
Ale mnohem výše stojí ten, ježž on tak živě zobrazil — Ilja Jefimovič Řěpin (nar. 1844), kozácký synek a pravý ataman ruského malířství. Největší malíř tragedií i komedií přímo shakespearovských ze života ruského, mistr v monologu — portretu i v sebe větším ensemblu. Slovem, veliký ruský umělec. Rozsáhlost, bohatost a vyspělost jeho umění, pravého to ruského realismu, možno v galerii Tretjakovské

Psychologickou pravdivostí, smělym zachycením vnitřní situace vyniká nad ně Nikolaj Nikolajevič Ge (1831—1894), jak v obraze »Petr I. vyslýchá careviče Aleksěje Petroviče v Petergofě«, kde rozhněvanost, přísnost, neúklonnost otce-cara a vzdorná nespokojenost syna-nespokojence a povstalce navzájem se srazily a ovzduší dechem smrti naplnily, tak i v obraze »Co jest pravda?«, kde Pilát, skvostný typ římského buržoa, vytylého, hladkého, s měkkými, labužnický pomlaskávajícími ústy, s hravým, lehkomyšlným rozkrokem, s povrchním posuňkem ruky, s očkami vtipkujícíma, diplomatickýma, s úsměvem aristokraticky povzneseným, táže se Krista, u zdi stojícího, všedně

Z I. SOU-
TĚŽE »V.
SMĚRŮ.«

HESLO:

úplně poznati a studovati. Je tu »Ivan Hrozný zabil svého syna«, jsou tu »Burláci« (studie k nim) — dvě tragedie pronikající duší i tělem; jsou tu »Zaporožci«, Ivan Dmitrovič Šěrko s druhy svými, jak sultánu Mahometu IV. na jeho nadutě hrozný list odpovídají nejburácnějším výsměchem, jsou tu scény lidové, tu vzrušující a zarážející, tu rozveselující — »Procesí v Kurské gubernii«, »Nečekali« (návrat ze Sibiře), »Veselka« a j.; jsou tu portrety překvapující živosti a výmluvnosti, někdy skoro řekl bych zrádné pro toho, ježž vyjadřují — Lev Tolstoj, Aksakov, skladatel Glinka a Musorgskij, učenec Sěčenov, spisovatel Garšin, baronka Ikskulová, herečka Strepetová a ještě jiné), samé to umělecké »trumfy«, které, zdá se, přebíjí ještě podobizna Pisemského.

Vedle takové historické malby, jako jest Řěpinův »Ivan Hrozný«, »Zaporožci« a »Carevna Sofja Aleksějevna rok po jejím uvěznění v Novoděvičím klášteře, ve chvíli, kdy střelci jsou popravováni a přísluha její mučena«, ostatní historičtí malíři mají těžké postavení: Švarc (1838—1869) se svým »Ivanem Hrozným u mrtvoly jím zabitého syna« a j.; Surikov (nar. 1848) se svou »Popravou střelců« těžké, ponuré nálady, se svým »Meňšikovem v Berezově«, »Bojaryní Morozovou« a j., v nichž mnoho je dobrých vlastností, zvláště starého ducha; rovněž Kivšenko (1851—1895) se svou vojenskou radou na Filjach r. 1812.«

oděného, hluboce zamyšleného, ba od přemýšlení až strhaného, až téměř rozervanec, pomatenec se ti vtírá do mysli, a chtěl bys božskou sílu přesvědčení, která i strádání ozařuje a projasňuje, — Krista táže se Pilát: »Co jest pravda?« (Jan XVIII. 38.) a jakoby rychle dokládal, chtěje konec učiniti takým nezáživným problémem: Nač bychom si takými věcmi hlavy lámali, náladu kazili, život znepríjemňovali, se světem se rozcházel? — — a cítíte, jak z této otázky bolest padá jako dlouhý stín na smutnou tvář Kristovu... Hluboce procítěný obraz.

Hlubokým citem, ale vyjasněnějším, fantasií skvělou a lehkou a vznešenou, jako ta oblaka nebeská, dýchají, mluví a zpívají díla Viktora Michajloviče Vasněcova (nar. 1848). Čistý, ryzí ruský novidealista. Už padlo také slovo »ruský Burne-Jones«, ale anglického není na něm ani vlásku, ani tečky. Jásavě maluje touhy a otevřená nebesa vroucné, věřící duše, zrovna jako před tím maloval s podivuhodným realismem oživený věk předhistorický a jako až dosud velice rád zobrazuje bohatýry ruské, zvláště ty, kteří se sjížděli na dvoře jasného slunečka, knížete Vladimíra. Proto také Kramskoj nazval Vasněcova — »naše jasné slunečko«, vycituje již z prvních jeho prací velikou budoucnost. Jeho fresky »Kamenný věk« v Historickém museu moskevském jsou velkolepy v kompozici, výraznosti a pravdivosti. Jeho »Ilja Muromec« jest pln

síly a ducha starých bylin; rovněž »Ivan carevič na Šedém Vlku«, »Po bitvě Igora Svjatoslaviče s Polovci« (tyto oba obrazy už jsou v této galerii), kde nad padlými bohatýry, ležícími ve kvetoucí trávě, ve vzduchu rvou se ptáci dravci. Ale nejhlubší dojem vzbudí zde a zanechají na vždy v pozorovateli jeho veliké kartony k výzdobě chrámu sv. Vladimíra v Kijevě. Jest jich zde 13 a mimo to vitrina s množstvím barevných studií a skizz pro tento chrám. Těžko několika slovy

vylicí krásu těchto květů, těchto písní, hymnů a žalmů vroucné duše. Jsou tak něčím novým, neslychaným, originálním, tak plny tiché, skromné, ba pokorné krásy, ale při tom tak dojímavé, líbezné a vznešené, že rázem poddáváte se jim, dáte se rázem uchvátit, a ony vás unášejí a unášejíce oblažují, očišťují, rozveselují, rozplesávají. Ony jsou jakoby vtělený ruský chrámový zpěv; jakoby v ty postavy světců a světic, proroků, církevních otců a v ty skupiny a kůry andělské vtělily se ty vážné, přehluboké, jako ta pravda životní, basy diakonů, předřikávajících modlitby před zářivým ikonostasem a prosících Boha o smilování, a ty sborové odpovědi smíšeného chrámového sboru s křišťálově jasnými a jiskřivými hlasy chlapeckými a plnými, zdravými, šťavnatými hlasy mužskými, v nejjemnější, nejčistší, nejtíší, jako by po paprscích nadšené duše se linoucí intonaci, která sama už rozechvěje srdce, jako by anděl otevřel do něho dvéře a vpustil tam proud nebeského světla — v takové jako ranní úsvit jasné intonaci, vroucné, pokorné, prosebné, dětské, prošeptávající . . . »Gospodi, pomiluj!« . . . a stále důvěrněji,

zřetelněji, oddaněji . . . »Gospodi, pomiluj!« . . . až pak v mohutném sboru, stále mohutnějším, rostoucím do hloubky i výše, k radosti k životu na této hrudě zemské i k radosti a blaženosti duše, k odříkání i k zanícení, rozplesají se v hymnus, jako by varhany plno organo hrály, v hymnus Hospodinu vysoko tam v jasné výši trůnícímu . . . Takový je Viktor Vasněcov, »jasné slunéčko« — ruského umění radost i chlouba, ale hlavně radost.

★

Sochařských prací je v galerii málo. Z nich Mark Matvějevič Antokolskij (nar. 1842) ovšem vyčnívá jako Kreml nad Moskvou. Je tu jeho »Car Ivan Vasiljevič Hrozný«, »Hlava Kristova« — obě tato genialní díla jsou známa i u nás z reprodukcí — a »Ne z tohoto světa« (křesťanská mučnice). Umění, jak Antokolskij změkčuje kámen na cit a dává mu prozařovati myšlenkou, jest svrchované. S Řepinem a Vasněcovem tvoří on trojici uměleckou, v níž dosavadní umění ruské vrcholí.

★

Už z toho stručného náčrtu viděti, jaká to řada silných individualit je také v ruském umění výtvarném. Jak veliky jejich snahy, vznešené jejich cíle, jak vytríbená jejich intelligence, jaká touha po pravdě a jaká láska k ní! Přehleďte ten rozvoj — co hledá a snaží se vyjádřiti neb už plně vyjadřuje Ivanov, Kramskoj, Ge, Vasněcov a Antokolskij; co Fedotov, Perov, Vereščagin; co Ajvazovskij, Vasiljev, Šiškin, Kujindži — a přisvědčíte, že vítězným krokem vedle literatury ruské, hereckého umění ruského, ruského zpěvu i hudby (zvlášť jak se pěstuje) kráčí také umění výtvarné, zvláště když

Z I. SOU-
TĚŽE »V.
SMĚRŮ.«
≡ HESLO
S. A. ≡

I. SOU-
 ĚŽE »V.
 MĚRŮ.«
 ≡ BEZ
 IESLA ≡

pomyslíme, jak mladé jest, jak bylo bez tradic, bez minulosti. Úspěch ten vysvětluje se opravdovostí umělců ruských. Slýcháme úsměch o široké nátuře ruské, ale je tam opravdovosti více, než leckde pod skvělejším povrchem.

Zakončuji slovy — »Věchnaja pamjat!« . . . Dne 4. prosince minulého roku tvůrce velkolepé galerie, o níž jsem tuto psal, skončil u věku 66 let. Vedle svých obchodních a rodinných záležitostí našel on tolik času, věnoval tolik starostí i majetku na ruské umění, že zůstane na vždy krásným vzorem velikého občana a člověka, jenž sobě i jiným dobře vyložil, ale také splnil slova: »Ne samým chlebem živ jest člověk.« K vyšším cílům nesl se jeho duch. A jak ušlechtilý byl to duch, svědčí tato galerie. Cos čistého, vybraného, noblessního vane všemi jejími prostorami; ni stopy po nějaké frivolnosti, lascivnosti; a je-li kde dílo slabé, má přece historickou cenu jako nutný článek v řetěze rozvoje. Správný tudíž a pěkný jest návrh, z uměleckých kruhů vyšlý, aby galerie ta zůstala v té podobě, jak tvůrce ji zanechal. Obrazy nemají se převěšovati, ani nových obrazů do nynějších sálů přidávati. Obrazárna byla životním dílem jeho; nechať tudíž zůstane taková, jakou ji stvořil Pavel Michajlovič Treťjakov.

VÝSTAVA ANGLICKÝCH ŠKOL UMĚLECKO-PRŮM. A ODBORNÝCH. ≡≡≡

Kollekce prací žákovských, vyšlých s vyznamenáním z poslední »národní soutěže« výše uvedených ústavů, vystavena byla péčí umělecko - průmyslového

musea obchodní a živnostenské komory pražské od 8.—20. března v Rudolfině.

Především nutno uvést to nejdůležitější o organizaci anglického odborného školství, o péči státem jemu věnované a o přízni a pozornosti, kterým se školy ty těší mezi průmyslníky podnikateli, aby snáze vysvětlil se vliv škol těch vůbec a překvapující výsledky školení jimi docílené, jakož i se školami těmi těsně souvisící, jimi z větší části přivoděný, úžasný pokrok anglického uměleckého průmyslu v posledním desetiletí.

Anglie má v prvé řadě značné množství kreslířských škol, bezmála jedenadvacet tisíc, přístupných dětem od nejtělejšího věku, kde se učí skoro současně s abecedou také počátkům kreslení. Mládeži, která se později věnuje umění neb uměleckému průmyslu, dostává se na nich té nejnütnější průpravy pro další vzdělání, však důležitějším zdá se mi, že školy tyto poskytují základ k onomu i v nižších třídách anglických tak široce rozvětvenému, ušlechtilému diletantismu, jehož vliv v dobrém slova smyslu hlavně na umělecko-průmyslový trh je nepopíratelný. Těmto přípravkám nejbližší jsou asi školy pro učně-řemeslníky (Art classes.), počtem 438, k jichž návštěvě učedníci mistry jsou přidržováni.

Následují průmyslové školy odborné a umělecko-průmyslové (Schools of art.), počtem 278. Zařizeny jsou dle lokálních potřeb toho kterého místa s ohledem na odvětví průmyslu v místě zdomácnělého. Tomu věnuje se pak pozornost zvláštní, tak že každá z těch škol vždy v jednom neb druhém odvětví zvláště vyniká.

Učitelské síly pro všechny uvedené školy vzdělávají se na ústavě zvláštním (Royal College of Art.), zřízeném při známém museu Kensingtonském, ústavě svým zařízením asi nejpříbuznějším domácím školám umělecko-průmyslovým. Stát věnuje na udržování a podporování svého odborného školství ku deseti milionům zlatých ročně. Školy ty jsou vzorně opatřeny a působí na nich skutečně odborně vzdělání učitelé. Přístupny jsou žactvu obého pohlaví bez rozdílu a nadaným dostává se slušných studijních podpor. Každoročně odbývá se pak výstava všech uvedených ústavů, spojená s udílením medailí na nejlepší práce chovanců. Za tím účelem schází se tisíce a tisíce žákovských prací do Londýna, však jen nepatrná část pečlivě vybraná připouští se k vystavení a tím také ku soutěži škol a jich chovanců mezi sebou, při níž rozhoduje jura složená po většině z odborných průmyslníků samých (National Competition). Však nejenom žákům dostává se tu odměn za celoroční práci i dotýčným ústavům, jichž chovanci byli vyznamenáni, dostává se za každého zvláštní peněžitě premie »za docílené úspěchy«.

Poměr producentů k uměleckým jich spolupracovníkům a k ústavům, na nichž tito nabývají vzdělání, je veskrze přátelský. Absolventi nacházejí zaměstnání v rozličných továrnách a závodech skvěle placená.

Není ovšem možno, zabývatí se jednotlivostmi anglické expozice.

Frapantní, hned na první pohled, je péče, věnovaná studiu živé přírody, toho jediného a nevyčerpatelného zdroje všeho uměleckého tvoření. K antice, historickým slohům jich ornamentu a ku studiu dle předmětů museálních přihlíží se ovšem také, však jen menší měrou, jako ku prostředku k zdokonalení, ne jako ku základu odborného studia a účinek tohoto rozumného školení patrný byl zřejmě na převážné většině vystavených návrhů. Nebylo tu skoro nic konvencionálního nebo nápodobeného a již dokonce žádné slátaniny porůznu sebraných detailů z cizích prací.

O studiích dle přírody jako materiálu ku dalšímu zpracování zmíniti se jest mi předem. Pečlivých těch kreseb lidského těla a jeho detailů, draperií opět na živé tělo vržených, těch přechytných a zajímavých studií ptactva, hmyzu a zvláště rostlin a jich květů, používá anglická mládež pro své zvláštní účely způsobem vždy intelligentním, nejen s ohledem na předmět své práce a hmotu, v které má býti proveden, ale i s náležitou pietou k upotřebené přírodě.

Figury a draperie užito hlavně při návrzích plakátových a dekorativních a při výzdobě knihy, u nás dosud takřka neznámé v té formě, jak jest dnes v Anglii obvyklá. Pod dekorací knihy rozumí se tu celá úprava svazku, nejen obálka nebo vazba knihy, ale i dekorace jednotlivých stránek obyčejně těsně spjatá s ilustrací textu nezářídka psaného samým ilustrátorem. Sem náleží také oblíbená u anglických bibliofilů EX LIBRIS. Pěkná byla zvláště některá z posledně jmenovaných a několik vazeb. Mezi ilustracemi a pokusy o plakát bylo mnoho interessantního, ačkoli se nedá upříti, že právě zde patrný byl slabý cizí vliv, ovšem již mistrů moderních.

Několik návrhů figurálně dekorativních, nástěnných a nástropních uvádím ještě k vůli úplnosti.

Intelligentní způsob aplikace živé přírody, o němž jsem se již zmínil, zvláště upotřebení rostlin a květů k účelům ornamentálním, sledovati bylo možno nejlépe na návrzích pro nástěnnou dekoraci patronovanou a pro tapety, jakož i na návrzích textilií, všech snad druhů a pro rozličná zpracování, od nejjemnější krajky až ku těžkým kobercům. Partie ta byla vůbec nejskvělejší částí celé výstavy; všechno v ní zastoupené od nejjednoduššího až k nejbohatšímu ve formě, vše bylo originální v invenci, dobře kreslené a harmonické v barvě. Všude také zachována konstruktivní povaha té které použité rostliny v plné míře; poněvadž se přechasto právě v tom směru hřeší, je kvalita ta tím cennější.

Nutno zmíniti se ještě o několika návrzích mosaikových velmi zdařilých a tím odbyta asi část více malířská.

Plastika zastoupena byla spíše. Dvě aktové studie, několik návrhů dekorativních a ornamentálních nestačí k utvoření si definitivního úsudku.

Jinak je s architekturou. Rozumí se samo sebou, že sem nepatří architektura velkého stylu, ale i ta,

kteřá souvisí s rozličnými odvětvími uměleckého průmyslu, nebyla zastoupena pozoruhodnějšími pracemi a byla velice neúplná. Chyběla hlavně architektura interiéurová a ukázky vynikajícího anglického truhlářství. Návrhy pro kované železo, dosti četné a náležející také do této skupiny, vynikaly hlavně po stránce technické. Zbývají ještě návrhy stříbrnické pro rozličné nádoby, pro montage skla a předměty toaletní vesměs dobré, mezi nimi nejlepší návrhy jednoduchých sice, ale velmi vkusných bročí.

Mnohé z vystaveného provázeno bylo i ukázkami provedení samými navrhovateli, jimž dostává se na anglických odborných školách vedle vzdělání theoretického i vzdělání praktického. Každý obeznámen důkladně se hmotou a její technickým zpracováním, čehož dokladem byly četné kousky provedených krajek a prací háčkovaných, výšivky, hotové vazby knižní, patrony, pomocí jich reprodukováné vzorky a mnohé jiné. Mezi studii pomocnými vynikaly hlavně ony dle předmětů museálních; studie dle sádrových odlitků figurálních a ornamentálních a práce klausurní zaznamenávám hlavně pro pečlivé jich provedení. Všem těmto pracím i samostatným i studijním, společným jest překvapující ovládnutí kresebného a malebného materiálu, zřejmý to důsledek časného školení.

Připomenuli-li ještě, že vše to krásné, co jsme měli příležitost viděti, jest dílem mládeže od 16 do 22 let (nebo jen málo bylo vystavovatelů, věkem pokročilejších) a že dobré dvě pětiny vystavených prací jsou dílem pilných chovanek, které nijak nezůstávají za

Z I. SOU-
TĚŽE »V.
SMĚRŮ.«
B. KAFKA
CENA II. ≡

mužskými svými soudruhy pozadu, mohu zprávu svou ukončit.

Výstava anglických umělecko-průmyslových a odborných škol učinila zde v kruzích interessentů značný dojem. Přes neúplnost, snad nahodilou (scházely ku př. i ukázky prací keramických) a vzdor mnohemu prostřednímu zasluhuje skutečně neobmezeného uznání, neboť celkem stála kvalitativně vysoko nad úrovní podobných školských výstav. Nám poskytla hlavně vítanou příležitost ku porovnání poměrů a školství odborného domácího s poměry a školstvím odborným cizím, které v některém z nejbližších příštích čísel »V. S.« navážeme na dnešní referát.
ž.

VÝROČNÍ UMĚLECKÁ výstava Jednoty pro král. České v Rudolfině v Praze 1899. Bylo již častěji poukazováno na to, že výše zmíněná jednota ku pořádání uměleckých výstav, vyhovujících požadavkům doby nestačí; nestačí, poněvadž nedovede. Nedočkáme se slušné výstavy dokavad o ni rozhodovati budou amatéři v umění, amatéři ani ne tak ze skutečného zájmu o ně, jako spíše z tradice nebo z neomalenosti. Došlo to již tak daleko, že dnes každý seriosní umělec zdráhá se přijetí pozvání do výstavní poroty, věda ze zkušenosti že jeho úsudek nic neplatí proti všerozumitelství toho, kterého pána. Jaký pán v domě, taková také domácnost; co bídneho braku předvádí se tu každoročně obecenstvu pod firmou umění a — jaká je tu možná vnější úprava při té spoustě přípu-

štěných výstavních objektů a malých místnostech domu? Rudolfinské výstavy se svou kvalitativní úrovní více škodí než jsou na prospěch, poněvadž urážejí hrubě cit a otupují a ubíjejí vkus již v zárodku, beztoho tak málo pěstěný u našeho lidu. My bohužel nemůžeme více než protestovati proti řádění Krasoumné jednoty; nebude lépe dokavad se neujmou pořádání výstav umělci sami. Je jisto, že se Krasoumná jednota svého umělecko-výstavního sportu tak záhy

nevzdá a že jistí živlové v ní neustoupí také jiným schopnějším, tak že nezbyvá, má-li nastati obrátka k lepšímu, než aby čestí umělci postarali se co nejdříve o vlastní výstavní budovu, kde by byli sami pány a aby ponechali osudu tu společnost, která toho pyšného názvu, který nese ani dost málo nezaslouží.

S výstavou samou nebude mnoho práce.

Nejcennějším z celé výstavy je kolekce H. Schwaigrova. Zmínili jsme se o ní již v minulém čísle V. S. v dopise z Vídně, kde byla před tím vystavena. Kolekce ta je nám milou náhradou za lepty a lithografie letos tak málo zastoupené, a jako loni k nim, tak vracíme se letos opět a opět ku pracím Schwaigrovým, potěšit se, pookrát a si odpočinout po té unavující pouti výstavou, kde ztrpěti je člověku cestou tolik urážek a snéstí tolik sprostot a hloupostí. Zevrubné ocenění Schwaigrova umění ponecháváme si na pozdější dobu.

Ukázkami černého umění zastoupen z cizích umělcův nejlépe worpswedský krajinář Hans am Ende

L. ŠALOUN.

I. CENA.

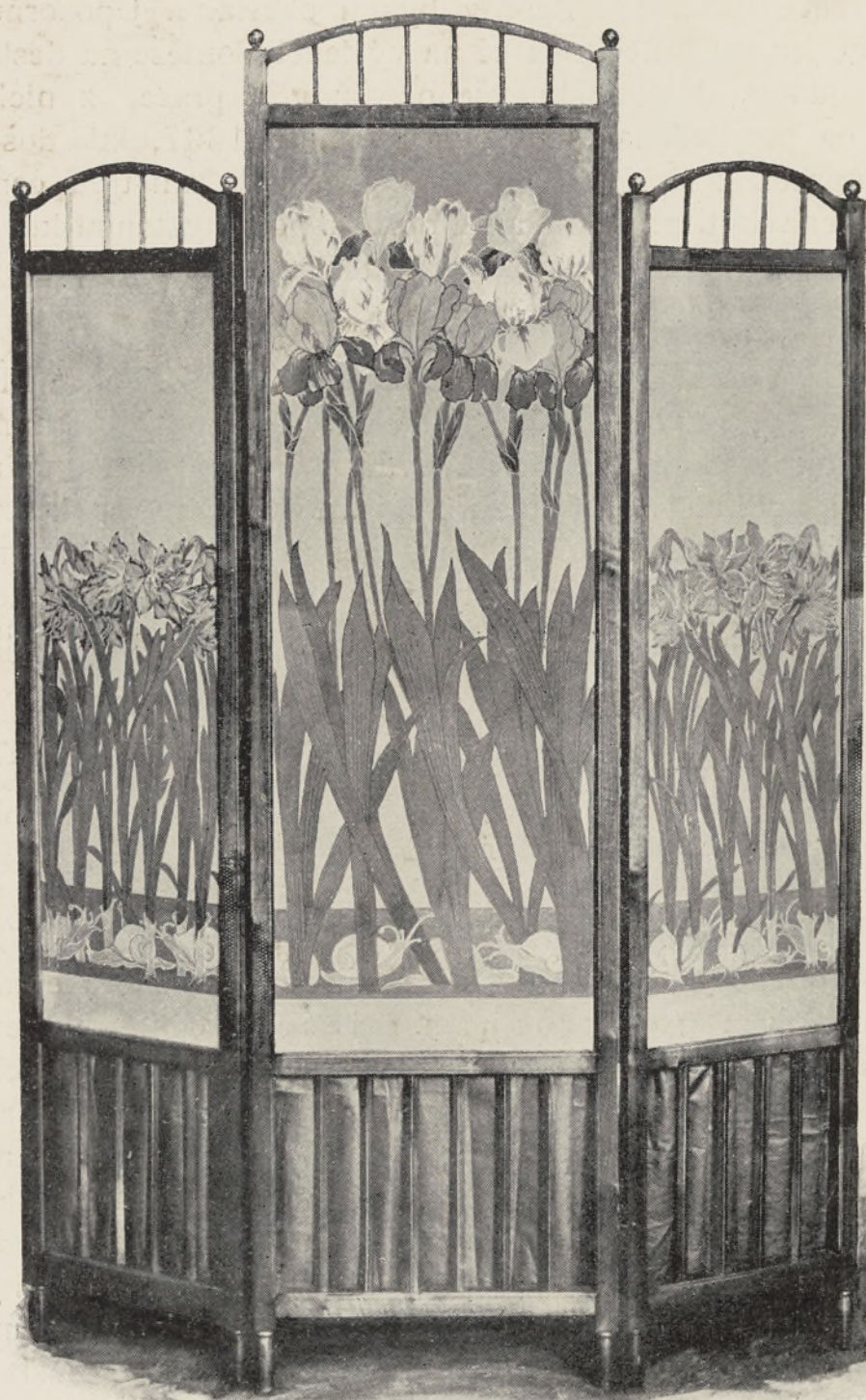
výbornými kamenotisky a z mnohých domácích umělců Orlik, četnými velmi zajímavými drobnostmi. — To copařské zařízení které nepřipouští umístiti v Rudolfině akvarely jinde než v přízemních naprosto nezpůsobilých místnostech, má letos přeci jen svou dobrou stránku; umožňuje snazší porovnání akvarelistů domácích a německých se členy »Royal Institutu of Painters in Water Colours v Londýně. Není v jich exposici sice nic co by upoutalo vnitřní hodnotou, než po stránce technické jsou angličtí akvarelisté vyspělí úžasně a dosahují svým materiálem účinku o kterých se u nás nikomu ještě nezdálo. Vyjímáme ovšem Marolda, který zde zastoupen pěti brilliantními listy a kterého nám sebe lepší angličan nikdy nenahradí. Uvádět anglické autory jednotlivé zdá se mi zbytečným. Mezi vystavovateli domácími umístěnými v přízemku zmíniti jest se nám ještě o titulním listě a pěkné vigneté Hynaisově.

Z plastik uvádím dvě bronzy od Paula Maurice Du Bois, ne sice nejlepší z prací bruselského mistra, ale jistě nejlepší letošního salonu, nehledě ku drobnostem umělecko-průmyslovým ku kterým se ještě vrátím. Z pláten umístěných ve dvoraně poutá Walter Crane více svým jménem a totéž platí o Segantiniovi. Ačkoli vidíme dobře všechny přednosti, nemůžeme se přece nikterakž nadchnout Cranovým »Viděním Britanie« za to však obdivujeme se tapetovým jeho návrhům, umístěným mezi akvarely, které jsou v každém směru výtečné. V první síni hořejšího patra jeden René Billotte a dost. Ve vedlejší místnosti rezervované vystavovatelům rozeným v Čechách, dominují Schikaneder krásnou večerní a problémovou náladou, kterou současně otiskujeme a Hynais svými portréty. Z ostatních zaznamenáváme Knüpfera, Slabého a Rumplera s jeho jednoduše a dobře vystihnutým enterieurem.

V přiléhajícím kabinetě jeden brutálně sice udělaný Rohegrosse, ale nijak špatný z přiměřené dálky, slabší proti jiným letům Nozal a konečně Dettmann. V kabinetě posledním dva portréty od Lenbacha známé již faktury a řada výborných sice, ale trochu jednotvárných již škotských krajinek. Toť vše co stojí za zmínku.

Zbývají věci umělecko-průmyslové, kterými nás překvapiti pořadatelé výstavy měli v úmyslu. Než to se jim nepodařilo, my se tak snadno nedáme opentlit. To, co platí o výběru obrazů a plastik ku výstavě připuštěných platí i zde. Jen málo je pozoruhodného, ačkoli se přiznáváme, že i na nejposlednější z těchto drobností díváme se raději než na ty malované a modelované banálnosti, na které je výstava tak přebohata. Bylo by škoda místa zabývat se zde nejapností, se kterou si tu zpráva výstavy počínala, a způsobem jakým získané ty předměty umístila. Stačí řekneme-li že místo od umělců přímo vypůjčila si věci ty po většině od obchodníků, kteří sem poslali opět jen to, čeho se doma již po léta nemohou zbaviti. Z pozoruhodného zaznamenáváme na prvním místě zlaté a stříbrné jehlice francouzské od známého Charpentiera od Chèreta a Verniera, pravé to divy reliefní drobné plastiky a překrásná skla od Tiffanyho. Vedle proslulých dánských majolik a porcelánových věcí kodaňské král. továrny, převládají ve všech oborech uměleckého průmyslu pokud tu jsou zastoupeny, věci francouzské proveniencí. Z domácích uvádím Reinitera a kolekci damského atelieru v Schlickově paláci v Praze, nikoli pro kvalitativní cenu její, jako spíše pro uznání hodnou snahu těch, ponejvíce německých žaček školy slečny Laukotové. Naše malířky, vyjímaje jednu nebo dvě, budou ovšem až do smrti malovat jen nakrojené citrony a azalky.

Vystavený nábytek, zapůjčený pražskou továrnou truhlářskou, není nijak moderní. Jsou to kopie známých nám vzorů, a tam kde pokouší se pomocí svých sil vytvořiti něco vlastního, dopadá továrna pp. Schwarzů až žalostně. Tím končím svou zprávu. ž.

A. BOUDOVA.

PLENTA.

JEDNOTA VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ ČESKÝCH ZAHAJUJE subskribci na svoje album věnované památce Maroldově. Obsahovati má sto listů za 8 zl. r. m. pro subskribenty, kteří se přihlásí včetně do 15. června. Krámská cena zvýšena na zl. 10.—. Přihlášky sekretáři jednoty do paláce hr. Sylva-Tarouccy na Příkopě 12.

VÝTVARNÝ ODBOR UMĚLECKÉ BESEDY VY-
pisuje soutěže pro Pamětní desku Smetanovu, pomník Jablonského pro Krakov a pomník Daniele Adama z Veleslavína pro Veleslavín. Veškeré tři práce pořizeny jsou ze sbírek veřejných, o které přičinily se korporace spolkové, které při nedostatečné informaci obracejí se na Uměleckou Besedu, považující ji za středisko veškerého umělectva českého, jímž dávno býti přestala. Je proto s podivením, že výtvarný odbor nevyplývá konkurs veřejný, kterého by se účastníci mohli všichni čeští umělci a ne jen těch několik ve výtvarném odboru združených. Nehledě ani k naprosté věcné nesprávnosti, je to tím odvažnější uváží-li se, jak slabě konkurence Umělecké Besedy bývají obeslány. Upozorníme jen při příležitosti té na výsledek soutěže na desku Nerudovu, kde došly všeho všudy 2 práce, z nichž jedna pro vedena, soutěž na premii r. 1897, kde došlo pět prací, z nichž tři byly tak slabé, že ani třetí cena udělena býti nemohla a na obálku pro chystanou kdysi revui výtvarného odboru, kde došla jediná práce, které rovněž použití se nemohlo.

KU VÝSLEDKU SOUTĚŽE NA DEKORATIVNÍ*)
K vásu, z nichž většinu přinášíme v reprodukci, nutno připojit několik řádek na uvážení všem, kdo na ní brali podíl, neboť třeba že jsme v celku spokojeni s výsledkem prvního pokusu, nemůžeme, ba nesmíme zamlčeti, že došlé objekty jsou po většině v zásadě pochybené. Kdyby si soutěžící byli předem uvědomili,

*) Došlo deset návrhů. V porotě redakci zastupoval Stan. Sucharda, volenými členy byli K. Klusáček a V. Županský. Cena první i druhá prisouzeny jednohlasně; ona p. L. Šalounovi, tato p. B. Kafkovi. Mimo ty dostalo se čtyřem konkurentům pochvalného uznání.

MĚSÍČNÍ SOUTĚŽE »VOLNÝCH SMĚRŮ«. PŘEDMĚTEM TŘETÍ NAŠÍ SOUTĚŽE JEST NÁVRH JEDNODUCHÉ tapety, nebo návrh nástěnné dekorace tapetového způsobu, schopný reprodukce patronou, s nezbytným podstropním friešem. Objasniti zevrubně co tapeta jest a codekorace patronovaná, vykládati snad netřeba. Nedávná exposice anglických umělecko-průmyslových a odborných škol poskytovala hojně příležitosti ku orientaci v tom směru a také v současné výstavě v Rudolfině možno se mnohemu přiučiti na dvou podobných pracích Walter Cranea (čís. seznamu: 572 a 576.)

Vypsání návrhy určeny jsou ku výzdobě ložnice, prostředních rozměrů (asi $6 \times 5 m$) a obvyklé výše ($4-4.5 m$). S rozměry těmi, hlavně ale s účelem místnosti, který vyžaduje dekoraci klidnou v liniích a diskretní v barvě, dlužno počítati. — Žádáme návrhy co možno provedené v originální, od autorů zamyšlené velikosti a částečným opakováním rapportů jak do šířky tak i dolů. Ceny udělí se dvě v obnosech 60 K a 40 K za nejlepší. Zaslati do 1. července t. r. do 6 hod. večerní p. St. Suchardovi v Praze I., Rudolfovo nábřeží. Upozorňujeme na řád soutěží otisknutý na obálce t. l. a také na to, že redakci »V. S.« zastupovati bude při této soutěži architekt Jan Kotěra.

co dekorativní vása vlastně jest, ať slouží již jako dekorativní nebo účelný předmět pro enterieur, nebo jako součástka architektury, byli by přirozeně a v první řadě dbali o to vynaléztí nějakou novou formu pro to hlavní, pro nádobu samu, nebo aspoň nějakou variaci obvyklých typů a pak teprve byli by se starali o její dekoraci, která opět ať již figurální nebo jakákoli jiná nemá být nikdy formě nádoby na úkor.

Těmto požadavkům aspoň trochu vyhovuje návrh, kterému se dostalo prvního pochvalného uznání; platí to však jen jeho dolejší části, příliš protáhlé hrdlo hlavně ale dvě ucha, nehodící se nijak ku celkovému tvaru, citelně vadí. První cenou vyznamenaný návrh je více dekorativní plastikou, kde nádoba slouží figurám jako podstavec a má i tu vadu, že možný je jen z jedné strany. Je však přece nejsympatičtější ze všech; figury samy jsou velmi živé v pohybu, malebné v silhouetě a modellovány se chicem, vlastnosti to, které činí autora nad jiné způsobilým ku pracím dekorativním kde elegance linie a delikátnost v provádění jsou nezbytny. Návrh, kterému dostalo se druhé ceny, pak další jsou trochu těžké v celku. Poslední z plastických rovněž ve figurkách dětí, nádoba pak je následkem opět jednoho, nešťastného ucha více džbánem než vásou. Z vas malovaných nejlépe se nám zamlouvá největší z nich se svým improvizovaným dekorem. Autor jejich trpí ovšem velice tím, že spokojiti se musí jen nádobami a také glazurami, jaké tu v místě jsou právě k dostání. — Vytčené nedostatky jsou jedině následkem, našim účastníkům neobvyklé, pro ně nové úlohy a v zájmu věci bude jen na místě, připojíme-li ku každému příštímú vypsání také zevrubnější vysvětlení o povaze žádaného předmětu a stručnou direktivu, jakým asi způsobem účelně se má luštit. Psaný výklad sebe lepší ovšem daleko nepoučí tak jako dobré originály, které, když již ne přímo, tedy v reprodukcích jsou každému přístupny. Odporujeme účastníkům našich soutěží, aby se více poohlédli. Tím ovšem nechceme snad sváděti ku napodobování, ale konečně je pokrok třeba školou eklekticismu lepší než žádný. — Jen více dobré vůle a větší odvahy. Ž.